

seminářů, katechumenátů, ambulancí a nemocnic. V misijních školách pro domorodce je povinným vyučováním v řeči portugalské, s výjimkou náboženství, které může býti vyučováno podle církevních předpisů v řeči domorodců. Ordináři, misionáři a pomocný personál misijní, mužský i ženský, nepodléhá disciplinárním předpisům platícím pro veřejné funkcionáře koloniální.

Úprava soutěže v soukromém pojištění.

Dr. Vladimír Miša.

Pod číslem 408 vyšlo ve Sb. zák. a nař. vládní nařízení, jež omezuje soutěž v oboru soukromého pojištění, zachycujíc některé ze specifických prostředků soutěže tohoto oboru, a stanovíc různé sankce na jich použití.

Netoliko zakázané, nýbrž i neplatné jsou dle nařízení (§ 1):

1. výhodové smlouvy,
2. hromadné smlouvy, — obojí bez omezení na určité pojistné obory —,
3. smlouvy o pojištění proti škodám a úrazům, obsahující ujednání, že pojištění započne později než za rok od podepsání pojistného návrhu pojistníkem.

4. smlouvy o budoucí smlouvě pojistné, týkající se osob, věcí nebo nebezpečenských zdrojů, na které se vztahuje platná pojistná smlouva, ujednaná s jinou soukromou pojišťovnou.

Definici *výhodové smlouvy* podává nařízení v § 4. Jest jí smlouva, kterou se soukromá pojišťovna *někomu* zavazuje, že poskytne příslušníkům určitého okruhu osob (spolku, sdružení a pod.) pro pojistné smlouvy, které s ní ujednají, výhody, spočívající *zejména* ve slevě na prémii, v dodatkovém plnění, v příznivějším posuzování nebezpečí nebo v příznivějších pojistných podmínkách.

Smlouvy výhodové jsou neplatny i tehdy, byly-li ujednány před účinností tohoto nařízení (dnem vyhlášení — 27. listopadu 1940); jednotlivé smlouvy pojistné však, které již byly ujednány dle výhodových smluv dosud platných, nejsou ve své platnosti dotčeny (§ 1. odst. 2.). Výslovně se však stanoví, že výhodovou smlouvou není ujednání všeobecného dosahu mezi tarifními organisacemi pojišťoven a jednotlivými zájmovými organisacemi, je-li odůvodněno zvláštními objektivními okolnostmi nebezpečí. Tím navazuje nařízení přímo na dosavadní omezení soutěže, jež ovšem měla zcela jiný ráz: smluvní dohody pojišťoven v rámci různých organisací, že nebudou užívatí určitých soutěžních prostředků, zejména pak dohody tarifní.

Tak tedy organisace pojišťoven mají v rukou netoliko další smluvní úpravy soutěže, nýbrž jest jim dána možnost, v případech

hodných uvážení prolomiti zákonný zákaz, a sjednati smlouvu jinak zakázanou, jelikož právě (smluvní) organisace obou stran zaručuje obecnou úpravu výhod z ní plynoucích bez škodlivých výstřelků soutěže.

Hromadnou smlouvou rozumí nařízení smlouvu, jíž se pojišťuje více zájmů téhož druhu (§ 4, odst. 2.). Zákaz smluv hromadných jest logickým důsledkem zákazu smluv výhodových. Rozdíl mezi oběma těmito druhy smluv jest dán tím, že smlouva výhodová není smlouvou pojistnou, nýbrž jen soutěžním nástrojem, kterým pojišťovna zaručuje širokému okruhu osob různé výhody, čímž si tento okruh již uzavřením smlouvy (kterou její smluvní partner, zpravidla právnická osoba, svým členům oznámí) chrání před zásahem konkurence, a tak si zajišťuje jeho nerušené »zpracování«.

Jinak jest tomu u smlouvy hromadné. Ta jest smlouvou pojistnou, s tím však, že po právní stránce jde o pojištění na cizí účet, resp. o pojištění na cizí život, ve prospěch třetí osoby, nebo proti úrazům třetí osoby nebo v její prospěch (§§ 69—71, 126, 127, 150, 151 zákona o pojistné smlouvě č. 145/34 Sb. zák. a nař.). Předpokladem jest tu stejné pojistné nebezpečí, resp. shodné vymezení znaků pojistné příhody u všech osob, na něž se pojištění vztahuje. Pojistnou smlouvu však neuzavírají tyto osoby, nýbrž subjekt, který umožňuje jednak zachycení tohoto okruhu osob, jednak zajišťuje řádné placení premií (sdružení zaměstnanců určitého podniku, po př. zaměstnavatel; spolek pro své členy, a pod.).

Hromadné smlouvy prošly delším vývojem, a vykazují v různých oborech v konkrétních případech znaky takové povahy, že pro jejich různorodost není prakticky možno je ve schematu podrobněji vyjádřiti. Jisto však je, že i smlouva hromadná může v konkrétním případě poskytovat — jako *smlouva pojistná* — *pojistníkovi* výhody u individuální smlouvy neobvyklé, aniž by pojištění skutečně zahrnovalo všechny osoby onoho okruhu, na který se vztahuje; tak při fakultativním pojištění členů spolku, zaměstnanců podniku a pod. V takových případech celková premie jest násobkem premií dílčích¹⁾ podle počtu *skutečně pojištěných osob*, i když z ohledu na celkový počet, který může býti pro pojištění získán, jest dílčí premie stanovena dle tohoto počtu, nikoliv dle počtu osob, které v době uzávěru pojištění skutečně byly pojištěny. V takovém případě tedy jde v podstatě o smlouvu výhodovou, která má formu smlouvy pojistné, jinak však všechny znaky, jež vedly nařízení k zákazu oněch smluv. Znemožňuje proto zákaz smluv hromadných obcházení zákazu smluv výhodových.

Zákaz smluv hromadných jest omezen potud, že se vztahuje jen

¹⁾ V pravém slova smyslu tu nejde o premii, nýbrž o sazbu, částku, jejíž násobek počtem skutečně pojištěných osob tvoří skutečnou (celkovou) premii. Tuto premii platí pojistiteli pojistník, jemuž se formálně dostává výhod, vyplývajících z počtu pojištěných osob; vlastních výhod se však dostává těm osobám, které pojistníkovi odvádějí dílčí premie — příspěvky — na ně připadající, nebo které obdrží vlastní plnění pojistitelovo, nastala-li pojistná příhoda.

na smlouvy, jež nevyhovují podmínkám stanoveným ministerstvem vnitra o počtu osob, věcí nebo nebezpečenských zdrojů, na které se pojištění vztahuje (§ 1, odst. 1, č. 2). Podmínky tyto budou uveřejněny v Úředním listě Protektorátu Čechy a Morava (§ 5).

Nařízení se nikterak nezmiňuje o hromadných smlouvách, jež by snad těmto podmínkám nevyhovovaly a byly uzavřeny před účinností tohoto nařízení. Smlouvy tyto podržují proto platnost, i když nová smlouva stejného obsahu by již nesměla být ujednána. Spornou ovšem může být otázka, zda by bylo platné *prodloužení* takovéto smlouvy, jestliže smluvní doba uplyne po účinnosti tohoto nařízení. U *smluvního* prodloužení není sporu o tom, že dovoleno není, neboť tu jde o ujednání nové smlouvy, byť i stejného obsahu; naproti tomu u prodloužení *automatického*, jež nastává dle pojistných podmínek nebyla-li smlouva před uplynutím původně smluvené doby závčas vypovězena, nelze dáti jednoznačnou odpověď. Závisí totiž na tom, jak konstruujeme ustanovení smlouvy (pojistných podmínek) o automatickém pokračování ve smlouvě spolu s ostatními ustanoveními smlouvy (zejména poskytnutím t. zv. dobové slevy). Dle našeho názoru jest správný závěr, že tu jde o smlouvy uzavřené na dobu neurčitou, nejméně však na dobu, na kterou byla dobová sleva poskytnuta, a je proto nutno zastávat platnost takovéto smlouvy po celou dobu jejího trvání, tedy i poté, když byla mlčky prodloužena. Totéž platí *mutatis mutandis* i o individuálních smlouvách pojistných, uzavřených na základě smlouvy výhodové před účinností tohoto nařízení.²⁾

Teprve po uveřejnění podmínek pro hromadné smlouvy bude možno posouditi, zda zákaz nepostihl i ony smlouvy, jež s hlediska hospodářského i sociálního jsou útvarem zdravým a žádoucím (zejména v oboru pojištění úrazového).

Z uvedených právě ustanovení plyne jasná tendence odstraniti smlouvy, jimiž si pojišťovna »vyhrazuje«³⁾ určitý okruh osob, aby je získala v budoucnu mezi své pojistníky, aniž by jim však poskytla pojistnou ochranu současně s aktem, který vylučuje zásah konkurenční pojišťovny; a to přesto, že této zůstává i nadále možnost, uzavřít pojištění — s osobou takto dosud nepojištěnou — za normálních podmínek. Tím, že nařízení zakazuje takovéto soutěžní prostředky, odstraňuje psychologický moment, který z uvedené možnosti činí možnost vskutku jen teoretickou, a favorisuje tak uzavírání skutečného pojištění oproti pojištění toliko »potenciálnímu«.

Tato tendence je patrna i z č. 3. a 4. odst. 1. § 1,³⁾ jež se — na rozdíl od č. 1. a 2. — obírají smlouvami individuálními.

Interesent o pojištění má buď rozhodnouti se pro pojištění u určitého ústavu, nebo uskutečnění svého úmyslu odložit. Chce-li se pojištit, tedy s účinkem okamžitým, nebo alespoň blízkým. Pojišťovně

²⁾ Podobně jest termín 27. listopadu rozhodným pro posuzování platnosti smluv o budoucím pojištění a smluv o budoucí smlouvě pojistné. Sr. níže.

³⁾ Sr. výše in pr.

pak má býti zachován »kmen« jejich pojistníků před zásahy do soutěže, aniž by ovšem pojistníkovi byla odňata možnost v době, kdy pojištění (t. j. smluvená pojistná doba) končí, dáti se *skutečně* pojistiti u ústavu jiného, nechce-li u své pojišťovny setrvati. To však má učiniti teprve po zralé úvaze a zkušenostech celé pojistné doby. Lhůta 1 roku (§ 1, odst. 1, č. 3) dává dostatečnou možnost potřebných úprav.

Příliš široké a obecné znění § 1, odst. 1, č. 4 však vede ještě k dalším závěrům, zejména ve spojení s odst. 3. Přímo nebezpečné tu jest, že není stanoveno, *s kým*⁴⁾ nesmí pojišťovna takové smlouvy sjednávati; a nevalná jasnost i jistota panující teorie pojistného práva neslibuje ucelenější řešení, což je tím vážnější, že jde namnoze o milionové hodnoty, takže této hospodářsky orientované teorii nezbude než pokulhávati za praxí, rozhodující o platnosti takové smlouvy, místo býti jí pevným a spolehlivým vodítkem.

Předpis odst. 1. č. 3. znemožňuje opět obcházení ustanovení č. 4. téhož odst. tím, že zakazuje — ovšem toliko pro obor pojištění proti škodám a pojištění úrazového — pojistné smlouvy, obsahují-li ujednání, že pojištění započne později než rok od podepsání pojistného návrhu pojistníkem. Omezení na uvedené dva pojistné obory jest zcela určováno praktickou zkušeností, že získávání pojistníků jiných pojišťoven pro budoucnost u pojišťovny vlastní není u životního pojištění předmětem soutěže, nebo alespoň v míře zcela nepatrné; naproti tomu u pojištění proti škodám a proti úrazům jde o zjev zcela běžný. Tak se jeví předpis č. 3, odst. 1 doplňkem ustanovení č. 4 téhož odst.

Nehledě k tomu má však ustanovení ono širší dosah, než zameziti obcházení předpisu o smlouvách o budoucí smlouvě pojistné. Jest přímo doplňkem § 17 zákona o pojistné smlouvě, který stanoví že, *není-li nic jiného ujednáno*, počíná se závaznost pojistitelova v poledne dne, kterého se smlouva ujednává. Zajímavé jest, že nařízení počítá lhůtu jednoho roku od podpisu pojistného návrhu, nikoliv od těžce prokazatelného uzávěru smlouvy.

(Dokončení.)

Zákonná úprava cestovního ruchu.

Dr. B. V. Černý.

Po několika letech příprav došlo konečně k legislativní úpravě otázek cestovního ruchu. Stalo se tak nařízením ministra průmyslu, obchodu a živností ze dne 9. září 1940, publikovaným pod č. 386 dne 26. října ve Sb. zák. a nař. Je to čtvrté prováděcí nařízení k vládnímu nařízení o organické výstavbě hospodářství č. 168/39 Sb. V osmi oddílech rozvádějí se zde ustanovení o organické výstavbě hospodářství v oblasti péče o cestovní ruch.

⁴⁾ Zda toliko s pojistníkem, či též s osobou jinak dle smlouvy oprávněnou, nebo s onou, na niž se — dle doslovu nařízení — pojištění vztahuje.